

گزارشی از نظام آموزشی سوئیس

مونا زوریان - خانه کودک سلاله ساقه

نام کشور سوئیس در اذهان عمومی با مفاهیمی همچون امنیت، کارآمدی، ثبات و سطح بالای زندگی پیوند خورده است. بی‌شک خلق و پرورش چنین جامعه‌ای در گرو آموزش همگانی شهروندان آن است. زیرا این تک‌تک افراد هر جامعه هستند که فرهنگ هر کشور را شکل می‌دهند و

موجبات رشد و بالندگی یا عقب افتادگی کشوری می‌شوند. در خرداد ماه سال ۹۸ به همراه خانم آزاده سفری به کشور سوئیس کردیم تا از نزدیک با اصول آموزشی و شیوه‌های اجرایی و از همه مهم‌تر روح آموزشی در آن کشور به عنوان یکی از معتبرترین سیستم‌های آموزشی دنیا، آشنا شویم. در اینجا ابتدا به توضیح ساختار آموزش و پرورش در سوئیس و سپس به بیان چند نکته مهم برداشت شده از مجموع بازدیدها می‌پردازم.

نظام آموزشی در سوئیس به صورت یکسان نبوده و متنوع است. هر کانتون (ایالت) می‌تواند مقررات و قوانین مربوط به نظام آموزشی خود را تحت نظارت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری سوئیس تنظیم نماید. به خاطر همین موضوع تقویم آموزشی، ساختار آموزشی، روش‌های تدریس و واحدهای درسی در هر ایالت متفاوت است. دانش‌آموزان در همه کانتون‌ها از شش سالگی باید تحصیل را شروع کنند. چند نوع مدرسه در سوئیس وجود دارد: مدارس محلی، مدارس بین‌المللی

(که به زبان‌های مختلف دروس تحصیلی ارائه می‌شود)، مدارس دوزبانه، مدارس هتل‌داری و مدارس خصوصی. از آنجا که همسایگان سوییس کشورهای ایتالیا و فرانسه و آلمان و اتریش هستند، بنا بر همسایگی هر استان، زبان اصلی و زبان دوم و زبان خارجه دانش‌آموزان متفاوت است. اما آنچه اهمیت دارد این است که حتماً دانش‌آموزان یک زبان اصلی و یک زبان دوم را انتخاب کنند.

بعد از تحصیل در دوره ابتدایی، دانش‌آموزان با توجه به توانایی‌ها و انتخاب‌شان درباره شغل آینده، دسته‌بندی می‌شوند. همین امر موجب می‌شود تا تمامی دانش‌آموزان لزوماً به دانشگاه هدایت نشوند و در حرفه‌های کاربردی و مورد نیاز جامعه آموزش ببینند. بعد از سطح ابتدایی، دانش‌آموزان وارد مدرسه راهنمایی و دبیرستان می‌شوند و بعد از مجموع دوازده سال تحصیل، مدرک دیپلم (matura) یا مدرک آی.بی (Baccalaureate) می‌گیرند. تفاوت این دو نوع دیپلم همان‌طور که گفته شد در روش و ساختار آموزشی و تا حدی محتوای مطالب درسی آن دو است. بعد از اخذ دیپلم، دانش‌آموزان برای ورود به دانشگاه آماده می‌شوند. دانش‌آموزانی که قصد ادامه تحصیل در دانشگاه را نداشته باشند، بر اساس استانی که در آن زندگی می‌کنند، به مدارسی با رویکرد نظری یا عملی می‌روند. برای همه افراد ضروری است که حداقل نه سال در مدارس سوییس درس خوانده باشند.

پیش‌دستانی

این سطح اجباری نیست، اما اکثریت کودکان در این دوره آموزشی شرکت می‌کنند. هدف آموزش در این سطح، بهتر کردن مهارت‌های اجتماعی و زبانی و ریاضی است که از طریق بازی، موسیقی، کاردستی و ... صورت می‌گیرد.

سطح ابتدایی

به طور کلی، تحصیلات اجباری بین ۹ تا ۱۱ سال طول می‌کشد (در بعضی استان‌ها از چهار سالگی و در بعضی از شش سالگی تحصیل شروع می‌شود). سطح ابتدایی معمولاً از سطح پیش‌دستانی و دبستان تشکیل می‌شود. سطح ابتدایی، با در نظر گرفتن دو سال پیش‌دستانی (در برخی استان‌ها یک‌سال)، می‌تواند تا هشت سال طول بکشد. در برخی از استان‌های آلمانی‌زبان، بعضی شهرها مهدکودک و دو سال اول ابتدایی را ترکیب می‌کنند و یک سطح در نظر می‌گیرند. در استان‌های فرانسوی‌زبان، دو سال مهدکودک شامل دوره آموزش ابتدایی چهار ساله می‌شود. در پایان هر سال تحصیلی آزمون جامع برگزار می‌شود و کودکانی که قبول شوند، به سطح بالاتر می‌روند.

راهنمایی

دانش آموزان معمولاً در یازده یا دوازده سالگی وارد مدارس راهنمایی می‌شوند. این دوره معمولاً سه سال طول می‌کشد. در پایان هر سال تحصیلی، کارنامه به دانش آموزان داده می‌شود. بعد از سه سال تحصیل در دوره راهنمایی، تحصیلات اجباری در سوییس تمام می‌شود. در بیشتر استان‌ها در این مرحله، مدرک خاصی به دانش آموزان اهدا نمی‌شود.

دبیرستان

بعد از ۹ سال تحصیلات اجباری، دانش آموزان وارد دوره دبیرستان می‌شوند که به دو بخش عمومی و فنی تقسیم می‌شود. در سوییس سه نوع دبیرستان وجود دارد:

- دبیرستان‌های فنی و حرفه‌ای

بیشتر دانش آموزان در این کشور بعد از پایان دوره راهنمایی، به این نوع دبیرستان می‌روند. دوره آموزشی در این مدارس معمولاً بین دو تا چهار سال طول می‌کشد و در پایان دانش آموزان را برای حرفه‌ای خاص آماده می‌کنند.

- دبیرستان‌های آی.بی

حدود یک‌سوم دانش آموزان برای ادامه تحصیل به این دبیرستان می‌روند. در این دبیرستان، دانش آموزان به صورت عمومی برای پذیرش در دانشگاه آماده می‌شوند. این دوره معمولاً چهار سال طول می‌کشد. برخی از این دبیرستان‌ها آزمون ورودی و شرط معدل دارند.

- دبیرستان‌های تخصصی

حدود پنج درصد دانش آموزان، این مدارس را برای ادامه تحصیل انتخاب می‌کنند. این مدارس، دانش آموزان را برای رشته‌ای خاص و تحصیل در دانشگاه‌های تخصصی آماده می‌کنند.

اکنون به بیان چند نکته حایز اهمیت که برآیند بازدیدهای انجام شده از مدارس آن کشور بود اشاره می شود. گفتنی است بیان این نکات به منظور مقایسه و رخ نمایی با وضعیت آموزش و پرورش کشورمان ایران نیست و هدف، به اشتراک گذاشتن مشاهدات است. به امید آن که بتوانیم از میان گزیده‌های آن‌ها، راهکارهایی کاربردی برای کودکان ایران زمین برگزینیم.

آنچه کیفیت آموزشی را در سوییس برجسته می‌سازد، در نگاه و اندیشه معلمان و متولیان آموزشی آن کشور است. به این معنا که آن‌ها از آموزگارِ کودکان تا اساتید دانشگاه، معتقدند که بزرگ‌ترین، پرخطرترین و حیاتی‌ترین مشاغل جامعه را دارند. ضربان تپنده جامعه در دستان آن‌هاست. وقتی چنین خود را باور دارند و با حمیت و جدیت به پیشه خود مشغولند، فضای حاکم جامعه و اقتصاد کشور نیز متأثر از نگاه خود آنان، معلمی را جزو سه شغل مهم جامعه قلمداد می‌نماید. همچنین به دلیل اهمیت این شغل، افراد در این حرفه غالباً افراد جوانی نبوده و در اصطلاح کارکشته‌گانی هستند که به کارنامه زندگی معلمی خود افتخار می‌کنند. برای آنان معلمی، شغلِ دوران دانشجویی و گذر آن‌ها نبوده است.

تنوع مدارس و طرح‌های آموزشی از دوران متوسطه تا دانشگاه، از ویژگی‌های قابل توجه سیستم آموزشی سوئیس است. به این معنا که تنها یک مسیر برای دریافت دیپلم وجود ندارد. هر دانش‌آموز بنا بر ویژگی‌ها و شرایط مختلف نظیر خانواده، علایق، شغل مورد نظر و ... می‌تواند نوع تحصیلاتش را انتخاب نماید. انتخاب نوع دیپلم، زبان دوم و سوم، انتخاب نوع مدرسه (شبهانه‌روزی، بین‌المللی، محلی، هتل‌داری و ...). با توجه به چشم‌انداز آینده هر فرد برای زندگی آینده‌اش قابل انتخاب است و هر کدام از آن‌ها به صورت تخصصی و حرفه‌ای، دانش‌آموزان را آماده ورود به جامعه می‌کنند. وجود راه‌های مختلف و متنوع برای کسب تحصیلات و قابلیت‌های علمی و فردی هر کس، از ویژگی‌های این سیستم آموزشی است تا هر دانه انسانی به میوه خود برسد.

پیوند، اتصال و اعتماد خانواده به مدارس، نقطه مهمی در پیشبرد هدف‌های جامعه آموزشی کشور سوییس به نظر می‌رسد. گویی که خانواده‌ها فرزندان خود را چنان به متخصصین این حوزه سپرده بودند که می‌دانستند راه نتیجه‌یابی به غیر از این اتکا نیست: «والدگری از آن‌ها و معلمی از مدارس».

انواع ورزش و اقسام هنرهای هفت‌گانه، در حاشیه آموزش‌ها و به اصطلاح به عنوان فوق برنامه‌های آموزشی نبودند. آن‌ها در متن اصلی برنامه‌ها و سرفصل‌های آموزشی جای داشتند. انتخاب یک رشته هنری خاص، یک ساز موسیقی تخصصی، یک رشته ورزشی ویژه و زبان سوم، اصول تعریف شده و پایه برای هر فرد با هر شغلی است.

یقین داریم که اهمیت و کارآیی آموزشی در هر کجای دنیا به میزان جدی قلمداد کردن این موضوع توسط متولیان آن است. این ماییم که امکانات، فرصت‌ها و تنوع‌های آموزشی را تعریف و ایجاد می‌کنیم، از محدودیت‌ها می‌گذریم و در نهایت به خلاقیت می‌رسیم.